

Interreg
SLOVENIJA – AVSTRIJA
SLOWENIEN – ÖSTERREICH
Evropska unija | Evropski sklad za regionalni razvoj
Europäische Union | Europäischer Fonds für regionale Entwicklung

**ČEZMEJNI NAČRT ZA INOVATIVNO TRAJNOSTNO UPRAVLJANJE
MEJNE MURE IN IZBOLJŠANJE OBVLADOVANJA
POPLAVNE OGROŽENOSTI**

**GRENZÜBERSCHREITENDER MANAGEMENTPLAN ZUR INNOVATIVEN
NACHHALTIGEN BEWIRTSCHAFTUNG DER GRENZ-MUR UND ZUR
VERBESSERUNG DES HOCHWASSERRISIKOMANAGEMENTS**

Dosežek D.T1.5.1

Strategija: ključni cilji in usmeritve

Izvleček

Poročilo podaja pregled aktivnosti izvedenih v okviru priprave dosežka D.T1.5.1 projekta goMURra. Podan je pregled postopka priprave strateškega dela Načrta upravljanja mejna Mura 2030, to je določitev ključnih ciljev in usmeritev za mejno Muro do leta 2030.

Opisani so vsi ključni koraki v pripravi strateškega besedila od analize strokovnih izhodišč, dela znotraj projektne skupine in vključevanja deležnikov. Na koncu poročila je podano tudi dogovorjeno strateško besedilo ključnih ciljev in usmeritev za mejno Muro do leta 2030.

Abstract

This report gives an overview of activities conducted in the preparation of Deliverable D.T1.5.1 of goMURra project. It includes an overview of the executed procedure for preparation of the strategic part of the Management Plan Border Mura 2030, i.e. the definition of core goals and guiding principles for the border Mura till 2030.

All executed steps are described, from the analysis of existing documentation, activities of the project working group to stakeholder coordination. At the end of the report the agreed strategic text of the core goals and guiding principles for border Mura till 2030 is included.

Kurzfassung

Der Bericht gibt einen Überblick über die Aktivitäten im Rahmen der Erstellung des Deliverables D.T1.5.1 des Projekts goMURra. Es werden die einzelnen Schritte des Verfahrens zur Erstellung des strategischen Teils des Managementplans Grenzmur 2030 beschrieben, das heißt der Bestimmung der Kernziele und Leitlinien für die Grenzmur bis zum Jahr 2030.

Es werden alle relevanten Schritte zur Erstellung des strategischen Textes von der Analyse der Fachliteratur, über die Arbeit innerhalb der Projektgruppe bis zur Einbindung der Stakeholder beschrieben. Am Ende des Berichts wird auch der abgestimmte strategische Text über Kernziele und Leitlinien für die Grenzmur bis zum Jahr 2030 beigefügt.

Informacije o dokumentu

Datum oddaje	November 2021
Pristojni partner za dosežek	Direkcija Republike Slovenije za vode (DRSV) Mariborska cesta 88, 3000 Celje
 REPUBLIKA SLOVENIJA MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR DIREKCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VODE	
Drugi udeleženi partnerji	A14

Raven diseminacije

Javno	X
Omogočeno na poziv	-
Interni dokument za rabo znotraj projektnega konzorcija	-

Avtorji:

Marian Unterlercher, Stephan Senfter	REVITAL Integrative Naturraumplanung GmbH , Nußdorf 71, 9990 Nußdorf-Debant Za projektnega partnerja A14
Rudolf Hornich	A14
Gašper Zupančič, Sabina Žaja, Petra Repnik	DRSV

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR
 DIREKCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VODE

Prevod v slovenščino

Andrea Haberl Zemljič	Übersetzungsbüro Interlineas, Hauptplatz 2, A-8490 Bad Radkersburg
--------------------------	--

Strokovni pregled

Tanja Schriebl	A14
Anton Kustec	DRSV

Verzije

Verzija 1.0

Končno poročilo (november 2021)

KAZALO VSEBINE

1	Uvod	4
2	Postopanje.....	5
3	Mejna Mura 2030 – Ključni cilji in usmeritve	8
4	Literatura	12

1 Uvod

Čezmejni projekt „goMURra“ se izvaja v okviru programa „Interreg V-A Slovenija – Avstrija 2014–2020“ in je nadaljevanje dolgoletnega sodelovanja in skupnih dejavnosti vzdolž 34 km dolgega sistema vodotokov mejne Mure v okviru slovensko-avstrijske komisije za Muro.

Osrednja naloga projekta je priprava čezmejnega upravljaljskega načrta za mejno Muro 2030 (Načrt upravljanja Mejna Mura 2030). Namen Načrta je doseči inovativno, trajnostno upravljanje mejne Mure in stranskih rokavov. Načrt je v grobem sestavljen iz treh delov: izdelanih strokovnih podlag, strateškega dela in programa ukrepov. Pričujoče poročilo opisuje postopek priprave strateškega dela in načrta in usklajeno strateško besedilo tako imenovanih ključnih ciljev in usmeritev za mejno Muro do leta 2030 in naprej.

Vsi projekti in vzdrževalna dela, predvideni in izvedeni v naslednjih desetih letih, bodo usklajeni z opredeljenimi ključnimi cilji in usmeritvami. Tako bo doseženo izboljšanje upravljanja poplavne ogroženosti in ekološkega ter hidromorfološkega stanja vodotoka.

Predmetni povzetek opisuje postopek skupnega, čezmejnega in participativnega načrtovalskega postopka in predstavlja izdelane ključne cilje in usmeritve. Zainteresiranim osebam je na voljo tudi daljše tehnično poročilo v angleščini, ki vključuje pregled strokovnih podlag za pripravo v tem poročilu predstavljenih ključnih ciljev in usmeritev (Unterlercher s sod. 2021).

2 Postopanje

Opredelevanje ključnih ciljev in usmeritev za Načrt upravljanja mejna Mura 2030 je potekalo po naslednjih korakih, ki so predstavljeni v nadaljevanju:

- Preučevanje in analiza obstoječih podlag
- Priprava osnutka ključnih ciljev in usmeritev
- Uskladitev ključnih ciljev in usmeritev znotraj delovne skupine
- Vključitev deležnikov
- Upoštevanje prejetih pisnih stališč
- Dokončna različica ključnih ciljev in usmeritev

Preučevanje in analiza obstoječih podlag

Za pripravo Načrta upravljanja Mejna Mura 2030 je bila ustanovljena posebna delovna skupina. Sestavljajo jo projektna partnerja Direkcija Republike Slovenije za vode in Urad Štajerske deželne vlade, oddelek 14 Vodno gospodarstvo, Viri in trajnost s pomočjo zunanjih izvajalcev, podjetji Revital Integrative Naturraumplanung GmbH in Freiland Umweltconsulting ZT GmbH, ki ju je izbral Oddelek 14 na razpisu.

Delovna skupina je preučevala in analizirala obstoječe podatke in gradivo (tabela 1) glede na naslednje točke:

- podatkovni deficiiti
- relevantni okvirni pogoji načrtovanja
- deficiiti in omejitve
- potreba po razvoju in potencial za razvoj

Tabela 1: Pregled podlag za Načrt upravljanja Mejna Mura 2030

Načelna vodnogospodarska zasnova za mejno Muro (2001)
Evalvacija ukrepov na mejni Muri, izvedenih skladno z Načelno vodnogospodarsko zasnovo za mejno Muro 2001 (goMURra, 2019)
Upravljavski načrt Natura 2000 mejna Mura (2004)
Nacionalni načrti za upravljanje z vodnimi viri
Vsebine nacionalnih načrtov za zmanjševanje poplavne ogroženosti, relevantne za predmetno območje
Cilji kakovosti za ekologijo površinskih voda
Cilji kakovosti za kemijsko stanje podzemnih voda
Interreg-Projekt COOP MDD (Upravljavske strategije za biosferni rezervat Mura-Drava-Donava)
Interreg-Projekt SI-Mur-AT (podzemne vode)
Geodetski podatki – 3D model rečne struge Mure
Aktualni ortofotoposnetki (2019)
Druge vodnogospodarske, hidrotehnične in ekološke raziskave reke in porečja
Drugi lokalni, regionalni, nacionalni in evropski cilji ...

Rezultati analize so bili pripravljene ločeno po naslednjih temah in sektorjih:

- upravljanje poplavne ogroženosti
- vzdrževanje – nega vodnih virov
- sedimenti (prod) in rečna morfologija
- ekologija vodnih virov
- podzemne vode
- Natura 2000
- biosferni rezervat
- prosti čas in rekreacija
- raba tal

Osnutek ključnih ciljev in usmeritev

V ta namen smo najprej analizirali sektorske (specifične) cilje in smernice. Osvetlili smo tudi trenutno potrebo po razvoju in ukrepanju ter o njej razpravljali. Na podlagi tega smo razvili predloge o splošnih in specifičnih bistvenih ciljih in smernicah v obliki štiristranskega osnutka za postopek usklajevanja, ki je sledil.

Uskladitev ključnih ciljev in usmeritev znotraj delovne skupine

Pripravljeni osnutek ključnih ciljev in usmeritev je bil po večkratnem usklajevanju znotraj delovne skupine dokončno oblikovan na virtualni delavnici 15. 4. 2020.

Vključitev deležnikov

Prvotno je bila predvidena delavnica z deležniki marca 2020 za usklajevanje ključnih ciljev in usmeritev. Zaradi pandemije COVID19 delavnice ni bilo mogoče izvesti v obliki fizičnega srečanja. Da bi kljub temu upoštevali časovni načrt projekta, se je delovna skupina odločila za spletno anketo med deležniki. V ta namen je bil osnutek po elektronski pošti razposlan okrog 50 deležnikom v Avstriji in 50 deležnikom Sloveniji. Vabilo je bilo posredovano relevantnim upravnim organom za varstvo in upravljanje vodnih virov, ekologijo vodnih virov, načrtovanje upravljanja vodnih virov, prostorsko načrtovanje, pravne predpise gradbenih objektov, civilno zaščito, naravovarstvo, kmetijstvo, ribištvo, občinam, odgovornim osebam za območja Natura 2000, regionalnim razvojnim agencijam, okrajnemu vodstvu gradbenih inšpekcij, upravljalcem hidroelektrarn itd.

Prosili smo za stališče glede naslednjih vprašanj:

1. Ali se strinjate s predlaganimi ključnimi cilji in usmeritvami?
2. Ali menite, da je potrebno vključiti še katere dodatne vsebine?
3. Ali imate morda komentar k posameznim temam?
4. Kako naj bi si po vašem mnenju sledili opredeljeni cilji po prioritetah (od najpomembnejšega do najmanj pomembnega)?
5. Ali imate morda kakšne druge, splošne komentarje, ideje ali predloge?

Upoštevanje prejetih stališč

Prejete povratne izjave deležnikov smo najprej analizirali ločeno po deležnikih iz Slovenije in Avstrije (komunikacija z deležniki je potekala v nacionalnih jezikih) in nato skupaj v okviru virtualnega srečanja bilateralne projektne delovne skupine predstavili, obravnavali in komentirali. Prišlo je do številnih smiselnih dopolnitev in sprememb dokončne različice.

Dokončanje končne različice

Končna različica tega strateškega besedila je bila pripravljena v začetku junija 2020. Končno stanje ključnih ciljev in usmeritev, ki je rezultat razprave z deležniki in v delovni skupini, je prikazano v poglavju 3.

3 Mejna Mura 2030 – Ključni cilji in usmeritve

Reka Mura med kraji Šentilj / Špilje in Radenci / Žetinci tvori 34 km dolgo naravno državno mejo med Slovenijo in Avstrijo. Mejni odsek reke zaznamujejo obsežni poplavni gozdovi in vrstna pestrost evropskega pomena. Predstavlja začetek skoraj 1000 km dolgega odseka brez prečnih pregrad, ki sega preko Drave do Železnih vrat na Donavi.

Obenem je na tem območju zaznati več izzivov. Nekdaj do 1.200 m širok razvejan rečni sistem mejne Mure je bil v poznem 19. stoletju reguliran v izravnano strugo. Namen izravnave struge in izsušitve obrečnega prostora je bil pridobiti dodatna zemljišča za kmetijsko rabo in preprečiti pogosto poplavljanje. Skupaj z ureditvami pritokov in zadrževanjem rinjenih plavin v energetskih bazenih v gorvodnem delu reke se je stanje mejne Mure s časom znatno spremenilo. V območju mejne Mure se je rečno dno poglobilo, posledično je padla tudi gladina podzemne vode, kar ima še posebej škodljiv vpliv na človeka in okolje. Za odpravljanje negativnih vplivov na človeka in okolje je potrebno skupno in usmerjeno ukrepanje.

Pristojni organi in institucije, lokalne skupnosti ter nevladne organizacije in drugi deležniki, ki jih zadeva kakovost življenja ob reki Muri ter omenjeni vplivi in se zavedajo socialne, ekonomske in ekološke pomembnosti porečja Mure, so skupaj oblikovali dolgoročne **ključne cilje in usmeritve**. Ti določajo okvire "Načrta upravljanja Mejna Mura 2030", ki bo osnova bodočih projektov in ukrepov vzdolž mejne Mure. Ključni cilji določajo stanje, ki ga želimo doseči leta 2030 in kasneje. Predlagane usmeritve pa opozarjajo na pomen iskanja sinergij in skupnih rešitev, v katerih pridobijo vse vpletene strani.

KLJUČNI CILJI

1. Rečno dno v dinamičnem ravnovesju

Z usklajenim upravljanjem plavin med upravljalci hidroenergetskih objektov in upravljalci reke, aktiviranjem potenciala proda v rečnem koridorju in dodajanjem proda je zagotovljen zadosten vnos rinjenih plavin na mejnem odseku Mure. Izvajanje ukrepov, kompatibilnih s cilji doseganja dobrega ekološkega stanja voda po vodni direktivi in dobrega stanja habitatov po habitatni direktivi, kot so razširitve struge, zniževanje padca s ponovno vzpostavitvijo krivin, vzpostavitvijo stranskih rokavov in aktivacijo bočne erozije, zagotavlja ponovno vzpostavitev dinamičnega hidromorfološkega procesa, vključno z zmanjšanjem transportne zmogljivosti rinjenih plavin. Tovrstni ukrepi prispevajo k izboljšanju bilance rinjenih plavin.

S tem je proces poglobljanja rečnega dna zaustavljen, ali pa ukrepi stanje izboljšajo do te mere, da se začne rečno dno postopoma zaprojevati. Višina rečnega dna je v okvirih, ki ustrezajo zahtevam zmanjšanja poplavne ogroženosti, stanja podzemne vode in okoljskim

potrebam poplavnega območja. Rečno dno s pritoki se z vodnim tokom dinamično spreminja. Razširitve struge upoštevajo dostopnost zemljišč in obstoječo rabo tal v obrežnem prostoru. S tem je zmanjšano tudi tveganje škodljivih posledic preboja rečnega dna (erozije v drobnozrnate terciarne geološke plasti) ter zagotovljen pozitiven vpliv na gladino podzemne vode, še posebno ob nizkih vodostajih. Ponovna vzpostavitev hidromorfološkega procesa omogoča nastanek sonaravnih hidromorfoloških struktur, ki soustvarjajo pomembne habitate za vodne organizme.

2. Izboljšanje stanja podzemne vode

Podzemni vodni viri vzdolž mejne Mure zagotavljajo trajnostno oskrbo prebivalstva regije s pitno vodo, kmetijsko proizvodnjo v bližini reke in ustrezne ekološke pogoje za razvoj in obstoj poplavnih gozdov ter mokrotnih travnikov. Vključujoči vodnogospodarski ukrepi stabilizirajo višine rečnega dna, kar bogati vodonosnik, stabilizira gladine podzemne vode oz. zmanjšuje gradient podzemne vode. Ekološko sprejemljivo napajanje nekdanjih stranskih rokavov in mlinščic vzdolž mejne Mure prispeva k trajnostni bogatitvi podzemne vode tudi na območjih, ki so bolj oddaljeni od reke. Kemijsko stanje podzemne vode ustreza zahtevam vodne direktive, kar je zagotovljeno tudi z ustrezno kmetijsko rabo.

3. Zmanjšanje poplavne ogroženosti

Poplavna ogroženost naselij, gospodarskih območij in infrastrukturnih objektov je zmanjšana na način, da so izvedeni protipoplavnih ukrepi, ki upoštevajo 100 letno povratno dobo, pri načrtovanju pa se upošteva tudi preostalo tveganje, predvsem glede manj pogostih poplavnih dogodkov. Skladno s poplavno direktivo je to doseženo z ustreznim načrtovalskim pristopom, ki poudarja ne-gradbene ukrepe kot so: prostorsko načrtovanje, optimizacija napovedovanja poplav, povečana pripravljenost in samopomoč kot rezultat ozaveščanja javnosti in drugi. Poudarjeni so ukrepi naravnega zadrževanja voda, še posebno na območju poplavnih gozdov. Kjer za doseganje željenih rezultatov ne-gradbeni ukrepi ne zadoščajo, se izvedejo gradbeni ukrepi, ki pa ne povečujejo poplavne in erozijske ogroženosti dolvodno.

4. Dobro ekološko stanje reke in izboljšano stanje obvodnih habitatov

Mejna Mura je prosto tekoča razvejana reka z zmanjšanim padcem rečnega dna, rečno dinamiko in ustaljenim rečnim dnom brez trenda poglobljanja. Vključuje značilne dinamično vzpostavljene hidromorfološke elemente kot so: strme erozijske brežine, prodišča, brazde, območja mirnega in hitrega toka, stranski rokavi in mrtvice. Dosega dobro ekološko stanje po vodni direktivi, kar se odraža v hidromorfoloških in bioloških elementih kakovosti. Povezanost mejne Mure in njenih pritokov je zagotovljena. Povezanost s poplavno ravnico je vzpostavljena prek stranskih rokavov in pritokov. Varovalni pasovi ob pritokih v obliki gozdov in travnikov zmanjšujejo vnos finih sedimentov v poplavne gozdove in reko Muro. Obnovljena rečna krajina prispeva tudi k blaženju posledic podnebnih sprememb.

USMERITVE

Mejna Mura kot trajnosten naravni vir za dobrobit regije

Mejna Mura nudi lokalnemu, regionalnemu in čezmejnemu območju varno oskrbo z vodnimi viri. Raba vodnih virov mejne Mure in z njo povezanih vodonosnikov (oskrba s pitno vodo, namakanje, ribištvo in drugo) je čezmejno usklajena in okolju sprejemljiva. Trajnostna raba vode, raba tal in prostorske značilnosti zagotavljajo vodno in prehransko varnost regije v luči spreminjajočega se podnebja.

Iskanje sinergij

Vse aktivnosti se izvajajo na način, ki temelji na sinergijah upravljanja voda in drugih na območju mejne Mure relevantnih sektorjev, še posebej glede:

- Izvajanja vzdrževalnih del: potrebna vzdrževalna dela vzdolž mejne Mure in na pripadajočih ureditvah za zmanjšanje poplavne ogroženosti se v največji možni meri izvedejo na način, ki prispeva k izboljšanju hidromorfološkega procesa in doseganju naravovarstvenih ciljev. Vzdrževalna dela se izvedejo na čim bolj sonaraven način in v minimalnih potrebnih obsegih.

Vzdrževanje in prenove prečnih objektov: potrebni ukrepi se izvedejo na način, ki upošteva vodnogospodarske in okoljske cilje – še posebno glede napajanja stranskih rokavov, povezljivosti za vodne organizme ter kontinuitete toka plavin – v kolikor je možno tudi v povezavi s proizvodnjo obnovljive energije.

Vsa vzdrževalna in prenovitvena dela vzdolž mejne Mure se izvajajo skladno s konceptom, ki je čezmejno dogovorjen in usklajen z deležniki.

- Rekreatija in zdrav način življenja: podpirajo se ukrepi kot so sprehajalne in kolesarske poti, čolnarjenje in drugi, ki prispevajo k uveljavljanju mejne Mure kot pomembnega območja rekreacije. Novi objekti za obiskovalce se smiselno vključujejo v obstoječo mrežo regionalnih rekreacijskih ureditev. Vzdrževanje ureditev se izvaja odgovorno in usklajeno. Rekreacijske ureditve se opremljajo z informativnimi vsebinami, ki poudarjajo harmonijo med zdravim načinom življenja, turizmom, upravljanjem voda in varstvom narave ter izobražujejo obiskovalce.
- Natura 2000: vse izvedene aktivnosti se izvedejo v sodelovanju s pristojnimi inštitucijami in skladno z načrti upravljanja Natura 2000 območji. Pri tem je glavno vodilo izboljšanje stanja ohranjenosti Natura 2000 vrst in habitatov značilnih za dinamični rečni sistem, poplavne gozdove in mokrotne travnike. To je možno zaradi izboljšane stanja naravnih procesov vzdolž mejne Mure, zaradi česar se lahko rečni

habitati razvijejo na naraven ali naravi bližnji način in sistem stranskih rokavov je ustrezno omočen in povezan. Načrti Natura 2000 se izvajajo v sodelovanju z upravljalcem vodotokov.

- Bisferni rezervat: Ukrepi, izvedeni v okvirih Načrta upravljanja Mejna Mura 2030, so skladni s cilji trajnostnega regionalnega razvoja in s čezmejnimi dogovori, in pomembno prispevajo k vzpostavitvi Biosfernega parka spodnje Murske doline v Avstriji, Biosfernega območja Mura v Sloveniji in s tem tudi celotnega pet-državnega Čezmejnega biosfernega rezervata Mura-Drava-Donava.

Vključujoča izvedba in pošteno partnerstvo

V aktivnosti za izvedbo načrta se na primeren način vključujejo relevantni deležniki npr. preko Foruma za Muro. Nabor akterjev vključuje predstavnike sektorjev kmetijstvo, gozdarstvo, naravovarstvo, vodooskrba, proizvodnja energije, turizem, podjetništvo, lokalna samouprava, regionalno planiranje, znanost in nevladne organizacije. O vsebini načrta upravljanja se informira tudi splošno javnost. Prek poštenega partnerstva si socio-ekonomski razvoj in okoljski cilji niso nasprotujoči.

Čezmejno sodelovanje

Priprava in izvedba ukrepov na mejni Muri se izvaja čezmejno usklajeno in v okvirih delovanja Stalne slovensko-avstrijske komisije za Muro. Pomembni točki čezmejnega sodelovanja sta tudi izvedba vodnogospodarskih ukrepov za stabilizacijo rečnega dna in podpora uveljavitvi biosfernega rezervata Mura-Drava-Donava.

4 Literatura

Unterlercher, M., Senfter S., Michor, K., Zupančič, G. 2021. Strategy: Technical report. Projekt goMURra, dosežek D.T1.5.1, Revital Integrative Naturraumplanung GmbH, Urad štajerske deželne vlade Oddelek 14 – upravljanje voda, viri in trajnost, Direkcija Republike Slovenije za vode.

www.gomurra.eu

Interreg
SLOVENIJA – AVSTRIJA
SLOWENIEN – ÖSTERREICH
Evropska unija | Evropski sklad za regionalni razvoj
Europäische Union | Europäischer Fonds für regionale Entwicklung

Projektne partnerji:

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR
DIREKCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VODE

Das Land
Steiermark
→ Wasserwirtschaft

 Bundesministerium
Landwirtschaft, Regionen
und Tourismus

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR
AGENCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA OKOLJE

Das Land
Steiermark
→ Katastrophenschutz
und Landesverteidigung

OBČINA
GORNJA RADGONA

Projekt goMURra (SIAT250) se v okviru Programa sodelovanja Interreg V-A Slovenija-Avstrija sofinancira s sredstvi Evropskega sklada za regionalni razvoj.